

Вероватно нема дана у нашем детињству

које смо проживели тако потпуно,

као оне које смо провели са омиљеном књигом.

Марсел Пруст



Протести студената и побуњених грађана значе велику вододелницу у нашем већ дубоко подељеном друштву, постављајући пре свега пресудно важна питања моралности, правде, слободе, поштовања људских права и основних цивилизацијских и демократских вредности.

Сва ова изузетно важна питања и изазови посебно се преламају на универзитету, у области културе, медија и уметничког живота. То су увек били истински и креативни простори слободе и критичког мишљења.

Зато није случајно што је најбруталнија оштрица овог ирационалног и диктаторског режима управљена на универзитет, просвету и културне установе. Ова сада већ велика и истрајна народна побуна поставила је јасну демаркациону линију у одбрани темељних моралних начела која су највише урушена бахатим, примитивним и насилничким начином владавине А. Вучића.



Неоспорно је да је управа Сајма следила јасан политички налог да помери датум одржавања ове значајне манифестације како би покрили 1. новембар – годишњицу пада надстрешнице на Железничкој станици у Новом Саду и страдање 17 људи – не би ли на тај начин утицали на смањивање масовности предстојећег комеморативног скупа

Зато су свакодневни протести и својеврсни морални изазови за наше друштво и установе културе. Један од таквих великих изазова је и доношење одлуке о начину учешћа издавача, писаца и читалачке публике на предстојећем Сајму књига.

У многобројним саопштењима и реаговањима могле су се видети све наше поделе и изазови пред којима се друштво данас налази. Међутим, јавило се у великој мери и једнострано моралисање и искључивост у преузимању права на правоверну етичност и потврђивање подршке студентском покрету и народној побуни у доношењу одлуке о учешћу на Сајму књига.

Неоспорно је да је управа Сајма следила јасан политички налог да помери датум одржавања ове значајне манифестације како би покрили 1. новембар – годишњицу пада надстрешнице на Железничкој станици у Новом Саду и страдање 17 људи – не би ли на тај начин утицали на смањивање масовности предстојећег комеморативног скупа.

Зато је веома упитно учешће на Сајму књига претварати у политикантско одређивање у односу на студентске протесте и инсистирању на моралистичкој ексклузивности оних који тврде да треба бити на страни правде и слободе. При томе се заступа искључиви став да учешће издавача, писаца и читалаца на Сајму књига представља подршку овом диктаторском и антицивизацијском режиму који разара културу и поништава свако критичко мишљење.

Оваквим приступом се неоправдано доводе у питање достојанство, част и савест оних који су одлучили да учествују на овогодишњем Сајму књига. Б. Френклин је говорио: „Права част је одлука да се у свим околностима учини оно што је корисно већини људи“, а у Талмуду се каже: „Част твога ближњег нека ти буде исто тако мила као и твоја.“ Наравно да се част и достојанство увек везују и одређују према врлинама које човек има и показује у свакодневном животу и деловању.

Навешћемо овом приликом неколико ставова наших угледних писаца. Они управо инсистирају да је однос према овогодишњем Сајму књига пре свега питање моралног става према студентском покрету и народној побуни, али и према диктаторском напредњачком режиму.

Миљасав Савић: „Мислим да ниједан прави писац не би требало да се појави, и убеђен сам да 68. Сајам не само да неће успети, него и да ће пропасти из више разлога. Пре свега, одржава се у временима голе репресије.

Када власт пребија, беспризорно малтретира, понижава и хапси студенте, и сматрам да је просто СРАМОТА да у таквој ситуацији ми сада нешто славимо, макар то била и књига, и да дајемо подршку културној манифестацији која тако очигледно не подржава студентске протесте.

Они који буду ишли на Сајам издаће сопствену САВЕСТ. Увек дође тренутак – често није лак и има високу цену – када сваки човек, па дакле и писац и издавач, мора да покаже да ли је на страни правде и слободе или је на страни зла.“

Вида Огњеновић: „Све што се догађа само је један маневар репресије и права књижевна публика неће доћи на Сајам књига. Догађа се још једна репресија над културом. Ова власт је уништила културну потребу код људи, што чини највећу штету култури.“

Пеца Поповић: „Ја сам од 1957. године, од првог Сајма књига до данас, био на сваком Сајму. И кад сам био болестан и када сам лежао у болници, и кад сам био у војсци, и у иностранству, и шта год да сам радио, нисам пропустио ниједан Сајам. Ове године није ЧАСНО бити на Сајму књига.“

Драган Великић: „Мислим да просто није ПРИМЕРЕНО да се ове године иде на Сајам. Не могу да сугеришем другима шта треба да раде, али ја бојкотујем Сајам већ самим тим што је однос државе према приватним издавачима неморалан, што је неморалан однос Сајма према њима и минималним захтевима које су упутили, и што је неморалан однос према 1. новембру када се у Новом Саду обележава једна страшна трагедија. Дакле, ја бојкотујем НЕМОРАЛ И ЛУДИЛО које нам се дешава.“

Главни ставови из ових њихових исказа су: срамота, издавање сопствене савести, бити на страни правде и слободе а не на страни зла, права књижевна публика не долази на Сајам, није часно и примерено бити на Сајму, бојкотовање неморала и лудила, пружање подршке студентским протестима 1. новембра.

Да ли ови наши угледни писци немају осећај да оваквим дисквалификацијама најшире читалачке публике и културне јавности учествују у својеврсној идеолошкој и политикантској стигматизацији оних издавача и људи који ће учествовати на Сајму књига?

Јер овакав начин њихове искључивости само је израз високопарних моралистичких тирада којима унапред и безусловно изричу комесарске осуде, показујући при томе своју једностраност и ексклузивистичку намеру да они одређују шта су у овим смутним временима част, морал, достојанство, доследност, ко искрено подржава студентске

протесте, али и ко чини праву књижевну публику.

У току ове године ови писци и културни посленици објављивали су своје текстове, књиге и нису у име подршке студентском покрету и народној побуни бојкотовали штампарије, издаваче и јавне скупове на којима су говорили о свом књижевном стваралаштву.

Сетимо се само како су изгледали Сајмови књига у време владавине С. Милошевића, када су приређивана мегаломанска и слугерањска представљања тзв. књига Мире Марковић, и не знам за случај да су тада наши угледни писци тражили да се бојкотује Сајам књига како би заштитили читалачку публику од те ружичасте пошасте.

Борислав Пекић с пуно права каже: „Постоји вечна неравнотежа између мере у којој се удовољава нагону за одржавањем и начелима интелектуалне моралности.“ Управо су ови угледни писци, као жестоки и доследни противници учешћа на овогодишњем Сајму књига, изгубили из вида ову меру о којој је говорио велики Борислав Пекић (он је свакако својим делом и животним ставом сведочио највише моралне вредности) и показали како изгледа искључивост и политиканство у поигравању са начелима интелектуалне моралности.

Овом приликом треба подсетити да је Жан-Пол Сартр објавио своје капитално филозофско дело *Биће* и ништавило 1943. године, у време немачке окупације Француске, као и драме *Муве* и *Иза затворених врата*. Горан Марковић у својој изванредној књизи *Мале тајне*

говори о томе како је дошло до процвата позоришта у току немачке окупације Београда у време Другог светског рата. Оваквих примера има много и они само говоре о виталности и значају стваралаштва, културе и уметности у најтежим историјским тренуцима и догађајима.

Ја идем на Сајам књига

Пише: Маринко М. Вучинић
среда, 22 октобар 2025 22:30

